

Μακεδονικά

Τόμ. 14, Αρ. 1 (1974)

Ю. В. Эвангелопулос, Лексические Особенности новогреуеского языка В Западной Македонии. Материал для диалектного словаря [Λεξιλογικές ιδιομορφίες της νεοελληνικής γλώσσας στη Δυτική Μακεδονία. Υλικό για διαλεκτολογικό λεξικό]

Χ. Π. Συμεωνίδης

doi: [10.12681/makedonika.600](https://doi.org/10.12681/makedonika.600)

Copyright © 2014, Χ. Π. Συμεωνίδης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Συμεωνίδης Χ. Π. (1974). Ю. В. Эвангелопулос, Лексические Особенности новогреуеского языка В Западной Македонии. Материал для диалектного словаря [Λεξιλογικές ιδιομορφίες της νεοελληνικής γλώσσας στη Δυτική Μακεδονία. Υλικό για διαλεκτολογικό λεξικό]. *Μακεδονικά*, 14(1), 443–444. <https://doi.org/10.12681/makedonika.600>

είναι πολύ άμφιλεγόμενα. Έτσι π.χ., επειδή ό Καλλιπολίτης¹ βασίμως πιστεύει άρχαία πόλις, έντοπισθείσα εις την Κοζάνη, πρέπει νά ήτο ή άρχαία πρωτεύουσα τών Έλιμιωτών Έλιμία, άσוצητητή δεχεται την γνώμη του και μάλιστα παραθέτει και μίαν φανταστικήν περιγραφήν της έκτάσεως και τών τειχών της, γενομένην υπό τοϋ Χρήστου Μανώλη. Έν τούτοις ή άρχαία παράδοσις, δύο δηλ. χωρία τοϋ Λιβίου (XLII, 53,3 και XLIII, 21,5), δέν εϋνοεί την θέση ταύτην². Η Φανοϋλα Παπάζογλου μάλιστα εις τό γνωστόν έργον της Les cités macédoniennes à l'époque romaine, Σκόπια 1957, 177 κ.έ. (σερβιστί) και εις ένα άρθρον της Les koína régionaux de la haute Macédoine, Ζίνα-Αντίκα, Σκόπια 1959, 169 κ.έ., όχι μόνον άρνεΐται την ύπαρξιν πόλεως όμωνύμου με την έπαρχίαν Έλιμιαν—πράγμα άπίθανον—άλλά και βάσει μιάς έπιγραφής από την Κοζάνη, ή όποία έδημοσιεύθη τό πρώτον υπό τοϋ Χ. Μακαρόνα³ και συνεπληρώθη υπό της ίδιας⁴ άργότερον, άναγνωρίζει εις την θέση της σημερινής Κοζάνης πόλιν, της όποίας τά άρχικά γράμματα ήσαν ΜΑΑΕΙ... (τό έθνικόν Μ α λ ε ι α τ ω ν). Άρα μόνον ή Έλιμία δέν είναι δυνατόν νά άναζητηθή εκεί.

Όμοίως μεταξύ τών όλίγων γνωστών πόλεων της Έλιμιώτιδος ό σ. περιλαμβάνει (σ. 45) και την Έράτυραν. Έν τούτοις οϋδεμία ένδειξις ύπάρχει ότι ύφίστατο πόλις με τό όνομα τοϋτο και μάλιστα εις την Έλιμιώτιν. Η μόνη μαρτυρία περι της Έρατύρας είναι τοϋ Στράβωνος⁵, όστις άναφέρει αύτην μεταξύ τών ήπειρωτικών και μακεδονικών περιοχών και έθνών. Άρα αύτη πρέπει να ήτο περιοχή όχι πόλις.

Τά μειονεκτήματα όμοια ταϋτα δέν μειώνουν την άξίαν τοϋ έργου, τό όποϊον συνεταιγή με έπιμέλειαν και προσοχήν. Εϋχής δε έργον θά ήτο νά εϋρη μιμητάς και νά άποτελέσει την άρετερίαν περαιτέρω μελέτης της περιοχής και άλλων πόλεων και κομών της Μακεδονίας.

Δ. ΚΑΝΑΤΣΟΥΛΗΣ

Ю. В. Звангелопулос, Лексические Особенности новогреческого языка В Западной Македонии. Материал для диалектного словаря [Λεξιλογικές ιδιομορφίες της νεοελληνικής γλώσσας στη Δυτική Μακεδονία. Ύλικό γιά διαλεκτολογικό λεξικό], Τασκένδη (Άκαδημία Έπιστημών της Σοβιετικής Δημοκρατίας τοϋ Ούζμπεκιστάν) 1974, σελ. 280.

Πρόκειται γιά την πρώτη γνωστή μας συλλογή νεοελληνικού διαλεκτολογικού ύλικού ποϋ εκδίδεται στη Σοβιετική Ένωση. Ό συλλογέας έχει συγκεντρώσει τό ύλικό του από προφορικές πηγές, δηλαδή Έλληνες προχωρημένης ήλικίας ποϋ κατάγονται από τη Δυτική Μακεδονία και ζοϋν σήμερα στη Σοβιετική Δημοκρατία τοϋ Ούζμπεκιστάν. Τό ύλικό προορίζεται κατά τόν συλλογέα γιά γλωσσολογική, λαογραφική και ιστορική χρήση.

Η έκδοσις άποτελείται από τό εισαγωγικό (σ. 3-27) και τό κύριο (σ. 28-263) μέρος και κλείνει με συμπληρωτικό ύλικό (σ. 264-278). Στο εισαγωγικό μέρος ό συγγραφέας άνα-

1. Β. Καλλιπολίτου, Νεκρόπολις κλασσικών χρόνων έν Κοζάνη, ΑΕ 1948/49, 85.

2. Βλ. και Δ. Κανατούλη, Ποϋ έκειτο ή άρχαία πόλις Έλιμία, «Μακεδονικά», τ. 2 (1941-52), σ. 180, 183, 4.

3. Χ. Μακαρόνα, Έκ της Έλιμείας και της Έορδαίας, ΑΕ 1936, 9, άρ. 17.

4. F. Παράζογλου, Les cités, έ.ά., 178.

5. Στραβ. VII, 326:... Πρώς δε τούτοις Ανγκησταί τε και ή Δευρίοπος και ή Τριπόλις Πελαγονία και Έορδαία και Έλιμία και Έράτυρα.

φέρεται στα χαρακτηριστικά των βόρειων ιδιωμάτων (στη σ. 5 σημείωσε ότι το άτονο ι αποβάλλεται σ' όλες τις συλλαβές και όχι μόνο στο τέλος της λέξης) και στη διαίρεσή τους κατά τους Γ. Ν. Χατζιδάκι, Α. Thumb και Μ. Τριανταφυλλίδη και επιχειρεί μία σύντομη επισκόπηση των νεοελληνικών διαλεκτολογικών εκδόσεων της τελευταίας εικοσαετίας με φανερή την προτίμηση για εργασίες που αφορούν τα βόρεια ιδιώματα. Άκολουθεί μία ιστορικογενεακή περιγραφή της Δ. Μακεδονίας από τους αρχαίους χρόνους ως τη σύγχρονη εποχή. Το φωνητικό και γραμματικό διάγραμμα των δυτικομακεδονικών διαλέκτων των σσ. 17-24 παρουσιάζεται πολύ ελλιπές, αλλά αυτό οφείλεται προφανώς σε έλλειψη κατάλληλης βιβλιογραφίας.

Το κύριο μέρος καταλαμβάνει ένας αλφαβητικός κατάλογος (λεξιλόγιο) με διαλεκτικές λέξεις της Δ. Μακεδονίας, που δεν απαντούν στη φιλολογική γλώσσα (= κοινή Νεοελληνική). Το υλικό του λεξιλογίου έχει συνταχθεί ως εξής: ως λήμμα καταχωρείται η ιδιοματική λέξη σ' ελληνικό αλφάβητο με το ερμήνευμά της στη Ρωσική και ακολουθεί μία ιδιοματική φράση, όπου γίνεται χρήση της λέξης-λήμματος με τα άρθρα πάλιν στη Ρωσική δόκκληρης της φράσης. Έτυμολογικές συσχετίσεις των ιδιοματικών λέξεων με αρχαίες και ξένες λέξεις δεν γίνονται. Τοπωνύμια δεν έχουν συμπεριληφθεί συστηματικά στη συλλογή, αναφέρονται όμως ευκαιρικά στα παραδείγματα. Το λεξιλόγιο των δυτικομακεδονικών ιδιωμάτων της εκδόσης αυτής περιλαμβάνει τα γράμματα α-ο· έναν δεύτερο τόμο με το υπόλοιπο λεξιλόγιο (π-ω) ελπίζει ο συγγραφέας να εκδώσει προσεχώς.

Στο συμπληρωματικό υλικό καταχωρεί ο συγγραφέας αλφαβητικά: α) επιλογή από βαφτιστικά ονόματα ανδρών και γυναικών με τα αντίστοιχα τους της κοινής Νεοελληνικής, β) δείγματα από οικογενειακά ονόματα που λήγουν σε -οπουλ-έοι (γρ. -οπουλ-λαίοι, 'Αδαμοπουλαίοι κλπ.), γ) σύντομο γλωσσάριο από τη συνθηματική γλώσσα των κτιστών των Καστανοχωριών ή Ζιουνοχωριών, και δ) έναν πολύ ενδιαφέροντα πίνακα με λεξιλογικά ισόγλωσσα (λέξεις ή τύπους μιάς λέξης με την ίδια σημασία) από τις διάφορες ομάδες των δυτικομακεδονικών ιδιωμάτων (Κοπατσιοροχώρια, Άρβανιτοχώρια, Ζιουνοχώρια, Μπουλοχώρια, Βουργαροχώρια, Σιουρδοχώρια, Χασιοτοχώρια). Στα μειονεκτώματα του πίνακα αυτού ανήκει η έλλειψη ερμηνευμάτων σε λέξεις διαλεκτικές ή σε τύπους ιδιοματικούς που συμπίπτουν με τους κοινούς νεοελληνικούς αλλά έχουν διαφορετική σημασία (λ.χ. σ. 275: διαλ. *δόξα*=ούράνιο τόξο κλπ.).

Η εργασία γενικά επιτυγχάνει απόλυτα τον σκοπό της, δηλαδή τη συγκέντρωση διαλεκτολογικού υλικού, που καταγράφεται με προσοχή και επιμέλεια. Άν δεν έλειπαν οι ενδείξεις σε ποιά συγκεκριμένα χωριά ή εστώ σε ποιές ευρύτερες περιοχές της Δ. Μακεδονίας απαντούν οι λέξεις της συλλογής, θά ήταν η παρουσίαση του υλικού πληρέστερη. Ίσως όμως τεχνικές δυσκολίες να ανάγκασαν τον συλλογέα να μὴ παραθέσει τις χρήσιμες αυτές πληροφορίες. Ο κ. Εὐαγγελόπουλος ἐργάστηκε με πολλὴν ζήλο και μεγάλη ευσυνειδησία για νὰ συγκεντρώσει και παρουσιάσει τὸ υλικό του και μάλιστα σὲ μὴ ξένη γλώσσα. Ἐνδεικτικὸ τῆς εὐσυνειδησίας μὲ τὴν ὁποία ἐργάστηκε ὁ συγγραφέας εἶναι και οἱ ἐπισκέψεις του σὲ βοτανικοὺς κήπους και διάφορα μουσεῖα (ἐθνογραφικὸ, ζωολογικὸ κλπ.) προκειμένου να καθορίσει ἐπακριβῶς τὸ περιεχόμενο τοῦ λεξιλογίου του και τὴν ἀπόδοσή του στὴ Ρωσική. Ὅσοι εἴχαμε τὴν ευκαιρία νὰ φυλλομετρήσουμε τὴν ἐκδοσὶ αὐτὴ δὲν ἔχουμε παρὰ νὰ εὐχαριστήσουμε και νὰ συγχαροῦμε τὸν κ. Εὐαγγελόπουλο γιὰ τὴν πολὺτιμη ἐργασία του και νὰ τοῦ ἐχρηθοῦμε γρήγορα νὰ μπορέσει νὰ μῆς παρουσιάσει και τὸ δεύτερο μέρος τοῦ λεξιλογίου τῶν δυτικομακεδονικῶν ιδιωμάτων.